

4) категорій споживачів, які піддають себе ризику при використанні продукції, зокрема діти і люди похилого віку.

Додатково зазначається, що можливість досягнення більш високого рівня безпеки або придбання іншої продукції, що становить менший ризик, не являється достатньою підставою для визнання продукції небезпечною;

Додатково безпечність продуктів варто розглядати у наступних аспектах.

По-перше, це зберігання продуктом належного рівня мікробіологічного навантаження протягом усього часу зберігання продукту. Ключовими елементами тут є його запах, зовнішній вигляд та текстура. При неналежному зберіганні (неправильній температурі холодильного обладнання, незахищеності від прямих сонячних променів або підвищеній вологості) продукт може стати небезпечним і до спливу строку придатності.

По-друге, дотримання технології виробництва. При порушенні технологічної процедури навіть продукти із свіжих та безпечних складових перетворюються на потенційне джерело біологічної небезпеки. Не кажучи вже про виробництво продукції із небезпечних інгредієнтів.

Натомість споживач як і законодавець стикається із складною задачею належного рівня поєднання нормативного строку, якості та безпечності. Нажаль ці показники не знаходяться у балансі. Європейська практика відштовхується від принципу «безпечної їжі при нормальній оцінці ризиків» відповідно до якого строк не відіграє ключову роль у споживанні та доносить до споживача лише рекомендацію. У той же час американська модель стоїть на боці виробника, що передбачає визначення строку найкращого часу для вживання, а не придатності. Дана модель є більше показником для магазинів щодо заміни продукції ніж настановою з раціонального використання харчових продуктів. В Україні реалізовано комплексний підхід, але він не містить чіткого розмежування чи закріплення, а процес імплементації законодавства Європейського Союзу лише ускладнить правову конструкцію.

Як варіант, можна запропонувати остаточно перейти на європейську модель «безпечності продукту», що власне і відбувається останнім часом, та внести відповідні зміни до Цивільного кодексу та профільних законів.

Одержано 07.03.2018

УДК 347.191.2

Катерина Андріївна Кочина,

*аспірантка кафедри цивільного права навчально-наукового
юридичного інституту Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника*

РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ «ВОЛЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ» ТА «ВОЛЯ УЧАСНИКА(ІВ) ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ»

Однією з ознак цивільних правовідносин є вільне волевиявлення їх учасників (ст. 1 ЦК України), зокрема щодо регулювання правочинів застосовується поняття «справжня воля особи», хоча у жодній нормі поняття не розкривається. В теорії цивільного права та на практиці ця обставина поставила низку питань, пов'язаних із застосуванням поняття «воля» відносно юридичної особи, адже проблематика пов'язана зі співвідношення її власної волі з волею її учасників.

Воля належить до предмету вивчення, перш за все, науки психології та зводиться до психічного процесу *свідомої та цілеспрямованої регуляції* (курсив наш. – К. К.) людиною своєї діяльності та поведінки з метою досягнення поставлених цілей [1, с. 371]. У філософії поняття «воля» розуміється як феномен саморегуляції *суб'єктом* (курсив наш. – К. К.) власної поведінки та діяльності, який забезпечує векторну орієнтацію іманентних станів *свідомості* (курсив наш. – К. К.) на об'єктивовану екстеріорну (зовнішню) мету та концентрацію зусиль на її досягнення, та є сполучною ланкою діяльнісного акту, що забезпечує єдність суб'єктивної його складової та складової об'єктно-предметної, транслюючи імпульс потреби в імпульс до дії [2, с. 130]. Названі підходи дозволяють зрозуміти, що воля є властивістю саме людини – фізичної особи – живої істоти, наділеної свідомістю. Воля виступає рушійною силою до реалізації істинних (дійсних) бажань фізичної особи. У свою чергу, волевиявлення є проявом волі, втіленням її у життя.

Поняття волі та волевиявлення розглядаються цивілістикою щодо всіх учасників цивільних правовідносин. Так, у ЦК України законодавець наводить поняття волевиявлення серед умов виникнення цивільних правовідносин. Законодавче закріплення реальної теорії юридичної особи визначає її як організований суб'єкт цивільних правовідносин, який співіснує поряд із особами, що її створили, тобто як засновники, так і організація мають власну волю.

Пізнання сутності понять волі та волевиявлення нині в Україні переважно розглядається у контексті досліджень правочинів. Так, воля являє собою внутрішній намір особи, спрямований на реалізацію певної правової мети, психічне регулювання поведінки особи, що полягає в детермінованому та мотивованому бажанні досягнення поставленої мети, у виборі рішення, розробці шляхів, засобів та докладанні зусиль для їх здійснення [3, с. 241]. Вважаємо, що правового характеру набуває мета, досягнення якої призводить до відповідних правових наслідків. Воля особи фактично є внутрішнім процесом усвідомлення особою власних істинних (дійсних, справжніх) бажань та прагнень, який у разі його виявлення, має втілитись у форму, зрозумілу і прийнятну для інших учасників відповідних правовідносин. Скиданов К. В. називає волю психодієвим процесом, а волевиявлення є другою фазою цього процесу [3, с. 240].

Бахаєва А. С. виділяє такі групи розуміння проблематики: 1) через призму правочину, який є дією, а отже наслідки його випливають з волевиявлення; тобто передбачається розуміння волі виключно у психологічній площині (Красавчиков О. О., Спасибо І. А., Політова І. П.); 2) волевиявлення є неможливим без внутрішньої волі особи, тож воля породжує волевиявлення та є головною у правочині (Агарков М. М. та Грімм Д. Д.); 3) розгляд волі та волевиявлення в їх єдності (Бахаєва А. С. Ойгензіхт В. А., Длугош О. І.) [4, с. 185–186]. Вважаємо, що саме в єдності та тісному взаємозв'язку доречно розглядати ці поняття, адже воля, як внутрішній складний процес, спонукає учасника цивільних правовідносин до втілення її у життя – волевиявлення, шляхом вчинення дії (дій) або утримання від неї (них).

Разом із цим, у випадку юридичної особи цей процес є значно складнішим, ніж як для фізичної особи, оскільки має правовий характер. У ньому можуть брати участь кілька фізичних осіб у складі органу, уповноваженого на прийняття рішень та вчинення дій від імені юридичної особи. Саме через свої органи юридична особа набуває цивільних прав та обов'язків і здійснює їх, тобто реалізує цивільну дієздатність (ч. 1 ст. 92 ЦК України). Крім того, у випадках, встановлених законом, юридична особа може набувати цивільних прав та обов'язків і здійснювати їх через своїх учасників (ч. 2 ст. 92 ЦК України). У цьому випадку в процесі формування волі юридичної особи братиме участь воля кожного з її учасників.

Управління товариством здійснюється його органами, а саме – загальними зборами його учасників і виконавчим органом, якщо інше не встановлено законом. Загальні збори учасників товариства, відповідно до ч. 1 ст. 98 ЦК України, мають право приймати рішення з усіх питань діяльності товариства, у тому числі і з тих, що передані загальними зборами до компетенції виконавчого органу. Рішення загальних зборів (окрім рішень про внесення змін до статуту товариства, відчуження майна товариства на суму, що становить п'ятдесят і більше відсотків майна товариства, та про ліквідацію товариства) приймаються простою більшістю від числа присутніх учасників, якщо інше не встановлено установчими документами або законом. Отже, за загальним правилом воля товариства формується волею простої більшості учасників товариства – виявленою у ході загальних зборів волею кожного з учасників товариства, які склали таку більшість. У винятках, окреслених вище, волю товариства формує більшість не менш як у 3/4 голосів (і вже не присутніх на загальних зборах, а всіх учасників загальних зборів), якщо інше не встановлено законом. Таким чином, воля товариства є відображенням волі необхідної більшості його учасників, що стається коли воля відповідної більшості учасників товариства співпадає тією мірою, що внаслідок волевиявлення кожного з такої більшості й формується, власне, ця більшість.

Виконавчий орган товариства, згідно зі ст. 99 ЦК України, створюється рішенням загальних зборів товариства, які встановлюють його компетенцію і склад (одна або кілька осіб, якими можуть бути учасники товариства). Відповідно, з питань, віднесених до компетенції виконавчого органу, воля товариства або стає виявом волі однієї особи, або формується через виявлення волі простої більшості від числа присутніх осіб, які складають цей орган (якщо інше не встановлено установчими документами або законом). За таких умов, вплив волі учасника (учасників) товариства на волю товариства у питаннях в межах компетенції виконавчого органу здійснюється, зокрема, опосередковано – головним чином, шляхом визначення складу виконавчого органу на загальних зборах або прямо – через волевиявлення учасника (окремих учасників) товариства, обраного (-их) до складу виконавчого органу, під час реалізації повноважень такого органу з прийняття відповідних рішень. У випадку, коли учасником товариства є інша юридична особа, її участь, знову таки, обмежується волею та волевиявленням її учасників.

Установа створюється на підставі індивідуального або спільного установчого акта, що складається засновником (засновниками) і в ньому, виявляючи власну волю, засновником (засновниками) вказується мета створення (діяльності) установи, визначається майно, яке передається установі, необхідне для досягнення цієї мети, та структура управління установою.

Порядок управління установою визначено ст. 101 ЦК України, відповідно до якої в установі обов'язково створюється правління, до якого застосовуються положення статті 99 ЦК України. Установчий акт може передбачати створення також інших органів, визначати порядок формування цих органів та їх склад. Проте, на відміну від товариства, в управлінні установою засновник (засновники) участі не бере (-уть). Тобто воля засновника (засновників) установи обмежена виключно метою створення цієї юридичної особи – одноразово.

Не можна лишати поза увагою й представництво інтересів юридичної особи у порядку, визначеному главою 17 розділу IV Книги I ЦК України. Однак, чи йтиметься в даному випадку про те, що такою особою, яка діє від імені та в інтересах юридичної особи, формується воля останньої? Ймовірно, що це залежить від обсягу й характеру дій, на вчинення яких уповноважено представника. Крім того, згідно з частиною першою ст. 237 ЦК України, у правовідношенні представництва представник може бути зобов'язаний або

мати право вчинити правочин (курсив наш. – К. К.). Вбачається, що представника може бути уповноважено на вчинення дій, волю щодо яких вичерпно сформовано юридичною особою та доведено до відома представника для подальшої реалізації, або ж на вчинення дій, щодо яких воля формуватиметься таким представником від імені та в інтересах юридичної особи в процесі виконання наданих повноважень. У будь-якому разі, орган або особа, яка відповідно до установчих документів юридичної особи чи закону виступає від її імені, зобов'язані діяти в інтересах юридичної особи, добросовісно і розумно та не перевищувати своїх повноважень (ч. 3 ст. 92 ЦК України).

Вважаємо, що розмежування волі юридичної особи та волі учасника (учасників) юридичної особи, перш за все, надає можливість належним чином врегулювати відносини щодо формування та реалізації дій юридичної особи, порядку визначення компетенції органів управління та формування загальної мети діяльності такої організації. Різноманітність підходів до розуміння волі та волевиявлення обумовлена різними цілями відповідних досліджень. Тому для правочинів притаманно визначення волі на вчинення дій, а безпосередньо для юридичної особи властива єдність волі та волевиявлення – тобто реалізація інтересів учасників у реальних відносинах. Крім того, детального дослідження потребує співвідношення цих понять у контексті реалізації інтересів засновків (учасників) та, власне, юридичної особи.

Список бібліографічних посилань

1. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Теоретичний курс : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2016. 388 с.
2. Грицанов О. О. Новейший философский словарь. Минск : Изд. В. М. Скакун, 1998. 896 с.
3. Скиданов К. В. Поняття волі та волевиявлення і їх правове значення для вчинення правочинів. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. № 4. С. 240–247.
4. Бахаєва А. С. Воля та волевиявлення як умови дійсності правочину. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. № 2 (77). С. 183–189.

Одержано 02.04.2018

УДК 347.61

Катерина Сергіївна Красник,

аспірант кафедри цивільного права та процесу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «СІМ'Я» У ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ

Одним із завдань Сімейного кодексу України, визначених у статті першій, є регулювання сімейних відносин з метою зміцнення сім'ї як соціального інституту і як союзу конкретних осіб. Частина 1 ст. 3 СК України проголошує, що сім'я є первинним та основним осередком суспільства. Стаття 51 Конституції України проголошує, що сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою. Згідно з ч. 1 ст. 5 СК України держава охороняє сім'ю, дитинство, материнство, батьківство, створює умови для зміцнення сім'ї. Отже, сім'я, як соціальний інститут і союз конкретних осіб, перш за все, є об'єктом правової охорони, а не суб'єктом сімейних правовідносин. Сім'я є предметом дослідження багатьох суспільних наук: соціології, психології, філософії, юриспруденції. Для сфери правової охорони сім'ї важливе значення має визначення поняття «сім'я».